

USA: PROČ RADAR V ČESKU

Oskar Krejčí

Základy pro výstavbu americké vojenské základny v Česku položila Trumanova doktrína. Tu lze vnímat jednak jako začátek politiky zadržování komunismu, ale též jako základní změnu zahraničněpolitického přístupu ke světu: nejenže **oficiálně otevírá období globálního intervencionalismu USA**, ale zároveň **zahajuje výstavbu předsunuté obrany Spojených států**.

Za vyhlášení Trumanovy doktríny je tradičně pokládáno **prezidentovo prohlášení v Kongresu z března 1947**. V ní prezident za Spojené státy vyjádřil podporu vládám Řecka a Turecka, slíbil „podporovat lidi, kteří odporují pokusu o zotročení ozbrojenými menšinami nebo vnějším tlakem“¹. Význam této doktríny je ale obecnější. To se stává zřetelnější v jiném vystoupení prezidenta: v **inauguračním projevu Harryho Trumana z ledna 1949**.

Při své inauguraci prezident Truman oznámil čtyři linie, které měly orientovat další zahraniční politiku USA. Za prvé **ocenil existenci OSN** a jí přidružené agentury a sdělil, že USA budou posilovat autoritu a efektivnost této organizace. Za druhé potvrdil **setrvání u politiky ozdravování světové ekonomiky, a to včetně pokračování Marshalova plánu**. Pak přišly dvě novinky. „Za třetí, budeme posilovat národy milující svobodu proti nebezpečí agrese. Spolupracujeme s určitým počtem států na přípravě smlouvy o upevnění bezpečnosti severoatlantické oblasti.“ Jednalo se tedy o oznámení, že od nynějška **Spojené státy budou vstupovat do vojenských aliancí**; NATO bylo vytvořeno jen o několik měsíců později. A za čtvrté, prezident přislíbil **rozšířit hospodářskou pomoc do nejméně rozvinutých oblastí**.

Právě tehdy se zrodila představa **předsunuté obrany USA**. Začalo období bouřlivého uzavírání smluv o vzájemné vojenské pomoci. Nejznámějšími se stalo pět smluv o kolektivní obraně. Už v září 1947 byla podepsaná první regionální vojenskopolitická aliance po světové

válce, **Rio pakt**, která vojensky spojila USA a země Latinské Ameriky. V dubnu 1949 následovalo vytvoření **NATO**, tedy aliance pro oblast Atlantiku. Trojstranná smlouva **ANZUS** spojila v září 1951 Spojené státy s Austrálií a Novým Zélandem, tedy státy Pacifiku. Aliance **SEATO** v září 1954 propojila státy ANZUS, ale i Velkou Británii a Francii s vybranými státy jihovýchodní Asie. **Bagdádský pakt**, později nazvaný **CENTO**, v únoru 1955 spojil USA (napřed v roli pozorovatele) a Británii s Irákem, Tureckem, Pákistánem a Íránem.

Tato všeobecně známá fakta obsahují jednu zřetelnou geografickou informaci a dvě skryté politické zprávy.

- **Smlouvy o kolektivní obraně byly** – krom Rio Paktu – **uzavírány kolem jádra Euroasie**.
- Z vojenskopolitického hlediska je nesmírně důležité, že vedle zmíněných pěti multilaterálních smluv **Spojené státy uzavíraly i mnoho smluv bilaterálních**. Za nejvýznamnější lze pokládat ty, které se týkaly Asie, jako např. dohody s Japonskem (započaté Smlouvou o bezpečnosti z roku 1951 a završené podpisem Smlouvy o vzájemné spolupráci a obraně z roku 1960) a Smlouva o vzájemné obraně s Taiwanem z roku 1954, ale i další dohody například s Jižní Koreou a Jižním Vietnamem. Zároveň **pozdější rozpady některých mnohostranných smluv mnohdy doprovázelo uzavírání smluv dvoustranných**. Výsledkem této paktomanie je existence stovek vojenských základen USA v zahraničí.
- Přejít k intervencionalismu neměl pouze podobu odklonu od meziválečného pacifismu vyjádřeného například v Briand-Kelloggově smlouvě o zákazu války. Předcházející období dějin USA bylo ve znamení teritoriální expanze, které bylo zakončeno neúspěchem snah o vytvoření zámořského území Spojených států z Filipín. Nastoupilo období, které je v zásadě **ve znamení politiky teritoria nepřipojovat, ale kontrolovat**.

Na konci 19. století změřil admirál Alfred Mahan geopolitickou hloubku dosahu tzv. mořské moci k pásu politické nestability mezi 30° a 40° severní šířky. Na

¹ *Great Presidential Decisions. State Papers That Changed the Course of History*. Ed. by R. B. Morris. New York: Fawcett Publications, 1969, s. 433.

konci 2. světové války se přesunula k okrajovému pásu kontinentu. **Až v roce 1999 po prvním rozšíření NATO směrem na východ a hlavně pak s příchodem prezidenta George Bushe ml. začal průnik amerických vojenských sil do hloubky Euroasie:** intervence v Afghánistánu a Iráku, základny v postsovětské střední Asii a základny v Bulharsku, Rumunku či v Česku a Polsku jsou novými postupovými kroky.

Nejčastěji se dnes uvádí, že z 1,4 miliónů vojáků Spojených států jich 369 tisíc slouží na přibližně 700 základnách v zahraničí. Takováto statistika zahrnuje základny, na nichž je významný počet vojáků – zpravidla se jedná o více než sto vojáků a náklady více než milión dolarů ročně. Spočítají-li se však skutečně **všechna americká vojenská stanoviště v zahraničí**, je jich podle zprávy Ministerstva obrany USA *Base Structure Report (Fiscal Year 2007 Baseline)* celkem **823** – což názorně ukazuje přiložená tabulka.

Vojenská stanoviště USA, 2007

oblast	velké	střední	malé	ostatní	celkem
USA	97	107	3 640	558	4 402
zámořská teritoria USA	3	2	64	17	86
zahraničí	14	20	742	47	823
celkem	114	129	4 446	622	5 311

Pramen: *Base Structure Report (Fiscal Year 2007 Baseline)*, s. 22.

Velká stanoviště – roční náklady 1,64 mld. dolarů či více;
střední – 875 mil. až 1,640 mld. dolarů; malé – do 875 mil. dolar;
ostatní – 0 dolarů.

* * *

Zlomovým okamžikem ve vývoji zahraniční politiky USA byla porážka ve válce v Indočíně v polovině 70. let minulého století. S ní souviselo, že Spojené státy ztrácely svoje výsadní ekonomické postavení a podlomila se prestiž USA. Vývoj strategických potenciálů Spojených států a Sovětského svazu dosáhl stupně, kdy bylo zřejmé, že vznikla **možnost vzájemného zaručeného zničení**. Objevily se koncepce, které nově definovaly americké závazky v zahraničí. Na oficiální úrovni to byla především **Nixonova guamská doktrína z roku 1979**, která se snažila přenést část morálního, ekonomického a vojenského břemene spojeného s politikou zadržování komunismu na spojence.

Na akademických pracovištích se začala diskutovat tehdy nová **teorie komplexní vzájemné závislosti**. Autoři jako Robert Keohane a Joseph Nye v knize *Moc a vzájemná závislost* (1977) způsobili, že se slovní spojení „vzájemná závislost“ stalo sloganem, který nahrazoval pojem „národní bezpečnost“. Do popředí se dostala vize **měkké moci**, která měla pomoci prosazovat zájmy státu především pomocí ekonomické či kulturní převahy.

Na takovémto uvažování byla postavena koncepce uvolňování mezinárodního napětí. **Už nebylo nejdůležitější zadržování komunismu, ale nalezení způsobu, jak dva životaschopné geopolitické celky – Spojené státy se svými spojenci a Sovětský svaz se svými spo-**

jenci – mohou spolu (pře)žít. Bipolární černobílý konflikt měla nahradit klasická hra mocenské rovnováhy. **Podle některých autorů toto období bylo faktickým koncem studené války.**

V téže době vznikla ve Spojených státech dvě zcela odlišná a mimořádně vlivná ideově-politická uskupení, která působila napříč obou hlavními politickými stranami: **Trilaterální komise a Výbor o současném nebezpečí.** Jejich souboj může – byť neúplně a symbolicky – přiblížit vnitřní napětí uvnitř politické elity USA.

- **Trilaterální komise vznikla na základě iniciativy Davida Rockefellera při Council on Foreign Relations, jako výzkumná a koordinační skupina v roce 1973.** Ředitelem se stal **Zbigniew Brzezinski**. Základní programová idea komise předpokládala, že v nové ekonomicko-politické situaci je **nutná spolupráce tří center – Spojených států, Japonska a Západní Evropy.** Samozřejmě pod vedením Washingtonu. Trilateralisté uznali novou roli nadnárodních korporací v globalizující se ekonomice. Vsadili daleko více na zákonitost globální makroekonomiky, než na vojenskou sílu. Vztahy se Sovětským svazem byly odsunuty až na třetí místo v pořadí, tedy za trilaterální vztahy a za vztahy k rozvojovým zemím. Země třetího světa se měly stát nejen zdrojem surovin a odbytištěm pro zboží z oněch tří rozvinutých ekonomických center, ale i konstruktivními partnery při vytváření nového světového řádu. Takto měl být zajištěn nejen růst moci USA ve světě, ale i stabilizace situace doma. **Trilateralisté se stali nejdůležitějšími vyznavači multilaterality – představy, že společně s jinými státy při důrazu na ekonomiku a s využitím mezinárodních organizací dokáží Spojené státy nejlépe zajistit své zahraničněpolitické zájmy.** Dnes má **Trilaterální komise** přibližně 350 členů ze všech zmíněných regionů.

- **Výbor o současném nebezpečí (CPD, Committee on Present Danger) vznikl v roce 1972** zvláštní reinkarnací výboru obdobného názvu, který si vzal počátkem padesátých let minulého století za cíl prosadit dokument NSC-68 do praxe. Konec prvního CPD byl spojen s nástupem většiny z jeho rozhodujících členů do Eisenhowerovy administrativy. Nově vzniklý CPD tvrdil, že National Intelligence Estimate (NEI) – dokument, který shrnuje poznatky zpravodajských služeb a pomáhá orientovat plánování politiky – podceňuje sovětské nebezpečí. Požadavek byl srozumitelný: **základem zahraniční politiky USA musí být tvrdá moc, obnovená vojenská síla. Její užívání musí být v případě potřeby unilaterální, tedy neberoucí ohled na spojence, mezinárodní organizace a mezinárodní právo.**

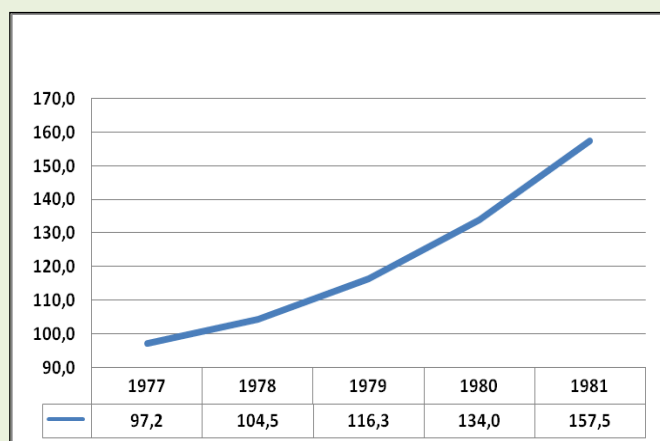
Tehdy započatý souboj multilateralistů z Trilaterální komise a unilateralistů z Výboru o současném nebezpečí stále trvá. **Vždy šlo o svár idejí, souboj o pozice – ale**

také o zápas o nasměrování nemalých výdajů federálního rozpočtu.

Zpočátku trilateralisté slavili řadu úspěchů. Komise měla vliv na činnost některých členů Fordovy vlády. Hlavně pak uspěli za prezidentství Jimmyho Cartera, který je také někdy uváděn mezi členy komise: 26 členů komise nastoupilo do důležitých pozic v jeho administrativě. Cyrus Vance se stal ministrem zahraničí, Zbigniew Brzezinski poradcem pro otázky národní bezpečnosti, Michael Blumenthal ministrem financí. Začala státní průmyslová politika spojená s odpočinkem od studenovělečnického zbrojení. Brzy však následovala porážka. Podle mnoha autorů přechod ke zvýšení vojenských výdajů nastal po sovětské intervenci do Afghánistánu. Graf, vytvořený podle [oficiálních údajů Bílého domu](#), ukazuje, že nárůst vojenských výdajů USA je patrný již v roce 1978 – a ke zmíněné intervenci došlo v prosinci 1979.

Vojenské výdaje USA, 1977-1981
(v miliardách dolarů, konstantní dolar 2000)

Také velká politická kariéra lidí spojených s Výborem o současném nebezpečí začala za prezidenta Geralda Forda. Jejich dnešní vítězství odstartoval **Albert Wohlstetter**, profesor z University of Chicago, který v roce 1974 obvinil CIA ze systematického podhodnocování sovětských raketových sil. Wohlstetter v tomto roce v časopise *Foreign Policy* zveřejnil článek *Existují závody ve zbrojení?*, podle kterého Spojené státy umožnily Sovětskému svazu získat raketovou převahu. Objevilo se téma tzv. **okna zranitelnosti USA** sovětskými mezikontinentálními raketami. Tehdy začali konzervativci útok na CIA. Šéf CIA William Colby útoky na čas odrazil.

V listopadu 1975 se ovšem odehrál tzv. **halloweenový masakr**, během kterého prezident Gerald Ford vyměnil řadu ministrů a vysokých vládních úředníků. George Bush st. se stal šéfem CIA. Funkci ministra obrany převzal Donald Rumsfeld, do té doby šéf prezidentské kanceláře – a v této funkci jej vystřídal Dick Cheney, pozdější ministr obrany a dnešní viceprezident. Rumsfeld a Chaney zahájili útok na Henryho Kissingera, který sice zůstal ministrem zahraničí, ale ztratil funkci poradce pro otázky národní bezpečnosti.

Nový šéf CIA zřídil skupinu 16 expertů stojících mimo CIA. Ti obdrželi tajné zpravodajské materiály s cílem provést nezávislou analýzu. Vznikly tři pracovní skupiny: pro studium sovětské protivzdušné obrany, pro studium přesnosti sovětských mezikontinentálních balistických raket a pro zkoumání sovětské strategie a cílů. Třetí z této skupiny se začalo říkat **Tým B** (týmem A byla CIA). Ze sedmi členů Týmu B čtyři byli z CPD – **Paul Nitze** (autor zmíněného dokumentu NSC-68 a náměstek ministra obrany v letech 1967 až 1969, tedy za prezidenta Cartera), Foy Kohler, William Van Cleave a Richard Pipes. Právě Pipes – profesor a sovětolog z Harvard University – byl postaven do čela Týmu B. **Mezi poradci Týmu B byl i Paul Wolfowitz.**

Závěry Týmu B se týkaly sovětských ekonomických možností pokud jde o výdaje na zbrojení, mezikontinentálních pozemních i ponorkových balistických raket, mobilních balistických mezikontinentálních raket, civilní obrany, strategických bombardérů, protidružicových systémů, protiponorkových systémů a systémů protiraketové obrany. Podle jejich závěrů SSSR vydával tehdy na vojenství 11 až 13 % HDP, nikoliv uváděných 8 %. Vynásobením tohoto „faktoru chyby“ desetkrát, tedy na léta 1970 až 1980, dospěli k částce 300 miliard dolarů, o kterou by měla Moskva předběhnout ve výdajích Washington. **Později zveřejněné odtajněné údaje ukázaly, že se téměř ve všem Tým B mýlil.**

Obraz **okna zranitelnosti** se stal šlágrm Reaganovy předvolební kampaně. Podle dostupných údajů 33 lidí z CPD nastoupilo v roce 1981 do administrativy Ronalda Reagana, více než dvě desítky z nich na místa týkající se otázek národní bezpečnosti. V únoru 1981 prezident Reagan oznámil, že Sovětský svaz „od roku 1970 předešl ve vojenských výdajích Spojené státy o 300 miliard dolarů“. Ze Sovětského svazu se stala „říše zla“ a začalo to, čemu někteří autoři říkají „druhá studená válka“.

Členové Výboru začali své představy realizovat pomocí dramatického zvýšení vojenských výdajů. V březnu 1983 oficiálně vyhlásil prezident Reagan program **Strategické obranné iniciativy** (SDI, Strategic Defense Initiative), tzv. hvězdných válek, který měl okno zranitelnosti „zazdíť“. Zároveň SDI „znamenala radikální odmítnutí představy, že zranitelnost může být zdrojem bezpečí“²; začalo období hledání převahy a příprava na Armagedon.

Nástupem hlavních představitelů do státních funkcí Výbor o současném nebezpečí zanikl. Další jeho reinkarnace proběhla po teroristickém útoku 11. září 2001. Nový **Výbor o současném nebezpečí** je opět složen z lidí, kteří patří na americké politické scéně mezi tzv. jestřáby. Má ovšem i své zahraniční členy – mezi nimi také jednoho z České republiky.

² GADDIS, John Lewis: *Studená válka*. Praha: Slovart, 2006, s. 199.

* * *

Vítězství Spojených států ve studené válce vytvořilo podmínky pro nový typ zahraniční politiky USA. Svoji představu nového světového řádu představil prezident George Bush st. ve svém [projevu v Kongresu 11. září 1990](#). Tehdy mimo jiné v souvislosti s krizí v Perském zálivu řekl, že se objevil unikátní okamžik dějin: „Nové partnerství států začalo“. Přichází „nová éra – osvobozená od hrozeb teroru, silnější v prosazování spravedlnosti, bezpečnější při hledání míru. Éra, v níž mohou státy světa východu i západu, severu a jihu prosperovat a žít v harmonii.“ Měl to být jiný svět, než ten, který jsme znali. „Svět, kde pravidla zákonů nahradí (dosavadní) pravidla džungle. Svět, v němž státy rozpoznají společnou odpovědnost za mír a spravedlnost. Svět, kde silnější respektuje práva slabšího“. Podle [studie Williama Banyana](#) patřil Bush st. mezi členy Trilaterální komise, ovšem v roce 1978 se jí pro přílišný liberalismus zřekl (s. 58).

Dnes už je zřejmý rozdíl v přístupu pragmatického prezidenta Bushe-otce a ideologizovanou politikou prezidenta Bushe-syna. Odlišný byl i styl zkušného Bushe-otce, bývalého vyslance USA v Pekingu, velvyslance při OSN plus šéfa CIA a Bush-syna, který před prezidentskou přísahou žádné zkušenosti se zahraničněpolitickou agendou neměl. Bush-otec dokázal přihlížet rozpadu sovětského bloku i Sovětského svazu samotného, ale též sjednocení Německa, a pouze mírnými zásahy korigoval jejich průběh.

Válku proti Iráku po Saddámově obsazení Kuvajtu vedl Bush-otec bismarckovským způsobem – porazit, ale nezničit, protože proti silnému vítězi by se mohla vytvořit silná nepřátelská aliance. Válka v Perském zálivu byla za prezidentství Bushe-otce vedena tak, aby (a) byla získána legitimizace akce ze strany OSN; (b) byla získána co nejširší mezinárodní účast na ozbrojených silách proti Iráku; (c) aby byla získána co největší podpora ze strany veřejného mínění USA, což by mohlo umožnit prezidentovi jednat bez zasahování Kongresu. Bush-syn zasahuje všude a invazi do Iráku vede wilsonovským způsobem – vyhrál válku, svrhl Saddáma a prohrává mír. **Prezident George Bush st. postupoval jako multilateralista, zatímco prezident George Bush ml. jako unilateralista.**

Přesto však Bush-syn po svém otci něco zdědil: významné spolupracovníky. **Útok unilateralismů začal už v době, kdy prezident George Bush st. hovořil o novém světovém řádu.** Pravděpodobně první projekt, jak vytvořit „svět jedné supervelomoci“ pochází už z roku 1992. Jedná se o 46 stránkový tajný dokument **Řízení obranného plánování** na fiskální léta 1994 až 1999 (DPG, Defense Planning Guidance). Ten zpracovali tehdejší pracovníci ministerstva obrany I. Lewis Libby (pozdější šéf sekretariátu viceprezidenta Dicka Cheneyho odsouzený za lhaní při vyšetřování vyžádání identity agentky CIA), Paul Wolfowitz (za prezidentství Bushe ml. náměstek ministra obrany a šéf Světové banky) a Zalmay Khalilzad (spolupracovník řady výzkumných

pracovišť, za prezidentství Bushe ml. velvyslanec USA v Afghánistánu, Iráku a dnes v OSN). Materiál sepsali pro tehdejšího ministra obrany Dicka Cheneyho.

Dokument DPG je pokládán za **první zformulování nekonzervativních představ o zahraniční politice USA po skončení studené války**. Z dostupných informací, zveřejněných v [The New York Times](#), vyplývá, že tento dokument stanovil jako hlavní cíle:

- „**Naším prvořadým cílem je zabránit znovuvytvoření nového rivala**“. Tomu by měla odpovídat i nová regionální strategie, přesněji řečeno odlišné strategie pro různé regiony.
- Spojené státy mají **být připraveny podniknout unilaterální vojenskou akci**. Protože je zřejmé, že „světový pořádek je konečkonců zajišťován Spojenými státy“, „USA by měly být schopny jednat nezávisle, když kolektivní akce nemohou být řízeny“ nebo v krizi, která vyžaduje rychlou odpověď.
- Dokument požaduje „**brzké vybudování**“ **globální protiraketové obrany**.
- Je v něm požadavek **roztáhnout NATO směrem do středovýchodní Evropy**.
- Být připraven vést současně válku proti Iráku a Severní Koreji.

V tomto dokumentu začínají úvahy o preventivních aktivitách, a to v globálním rozměru. Zde se objevují výzvy, aby při stavu 1,6 miliónů vojáků byl vojenský rozpočet navýšen na 1,2 bilionu dolarů za pět let, požadavek „podstatné americké přítomnosti v Evropě“, přičemž je nutné při obraně před nebezpečím z Ruska posunout se dále do východní Evropy. Jako vhodné autoři pokládají „rozhodnutí Aliance učinit tak“. Je pozoruhodné, že dokument zároveň tvrdí, že „není pravděpodobné, že by se v příštích letech mohla znovu objevit globální konvenční výzva vůči USA a západní bezpečnosti z euroasijského heartlandu“.

Na rozdíl od představ prezidenta Bushe st. o novém partnerství dokument usiluje o vytvoření světa s jednou dominantní vojenskou mocností, jejíž vůdcové „musí udržet mechanismus pro odstrašení potenciálních konkurentů“, kteří by „aspirovali na větší regionální či globální roli“. Podle DPG „naše nukleární síly poskytují důležitou odstrašující hráz proti možnosti revitalizované či nepředvídatelné globální hrozby“. Předvídá, že „budoucí koalice budou ad hoc uskupení“. Mělo by se zabránit případným snahám spojit Ukrajinu, Bělorusko a další nově nezávislé státy s Ruskem. Protože Rusko zůstává „jediná mocnost světa s kapacitou zničit Spojené státy“, měly by americké strategické síly zůstat zaměřeny na cíle právě v Rusku. A dokud se jaderné arzenály nestanou neškodné, „stále stojíme tváří v tvář možnosti, že mohutné strategické jaderné síly zůstávají v rukou těch, kdo mohou vše zvrátit zpět k uzavřeným, autoritářským a nepřátelským režimům“.

Autoři dokumentu zformulovali pro USA úkol zabránit výraznému přezbrojení Německa a Japonska, zvláště pak jejich jadernému vyzbrojení. Dokonce se v něm ho-

voří o nutnosti být připraven použit vojenskou sílu k tomu, aby se zabránilo šíření jaderných zbraní v zemích, jako je Severní Korea, Irák, některé republiky bývalého Sovětského svazu a v Evropě. Studie DPG obsahuje také varování, že Kuba a Severní Korea vstupují do fáze intenzivní krize (převážně ekonomické, ale i politické), která může vlády těchto zemí přivést k „akcím, které by se jinak zdály jako iracionální“. A dodává, že „stejný potenciál existuje v Číně“.

Radikalismus DPG nepronikl zcela do **Obranné strategie pro 90. léta**, kterou v roce 1993 podepsal ministr obrany USA Dick Cheney (dnešní viceprezident). I ta ovšem v návaznosti na konec studené války požadovala „strategickou hloubku“, což mimo jiné znamená „předsunutou přítomnost, včetně rozmístěných sil“. To se týká i trvalé přítomnosti ozbrojených sil Spojených států v Evropě.

Podle citované studie **Williama Banyana** téměř deset trilateralistů nastoupilo do vysokých vládních pozic s příchodem Billa Clintona do Bílého domu – ostatně sám Clinton prý s Trilaterální komisí spolupracoval či byl jejím členem (s. 56). Není ovšem problém ukázat, jak jsou zárodky Bushovy unilateralistické politiky patrné už ve strategické doktríně NATO, schválené v roce 1999 za Clintonova prezidentství. **Tiumfalismus ovlivnil jak představy multilateralistů, tak i unilateralitů.**

Výrazný zlom v americké politice začal v listopadu 1994, kdy republikáni zvítězili ve volbách do Kongresu a získali většinu v obou jeho komorách. V roce 1997 pak **Kongres USA zřídil Komisi na vyhodnocení raketové hrozby pro Spojené státy**. Předsedou této Komise byl jmenován tehdejší poslanec Donald Rumsfeld, bývalý (ve vládě Geralda Forda) i pozdější (v první vládě George Bushe ml.) ministr obrany USA. Tato komise ve své **závěrečné zprávě z roku 1998** varovala před nebezpečím z Ruska a z Číny.

Rumsfeldova komise objevila ale i nové nebezpečí: hrozba představovaná řadou nepřátelských rozvojových států „je širší, bezprostřednější a rozvíjí se rychleji, než bylo uvedeno v odhadech a zprávách zpravodajské komunity“. Opět tedy velké změny začaly útokem na zpravodajské služby. Zpráva zároveň obsahuje hrozivé varování, že „Spojené státy nedostanou skoro žádné nebo vůbec žádné varování před operačním nasazením“ raket schopných zasáhnout území USA. **Komise ve své zprávě uvedla, že Írán a Severní Korea budou představovat pro Spojené státy raketovou hrozbu během pěti let a Irák během deseti let. Okupace Iráku a současný stav vojenských výdajů Íránu a Severní Koreje závěry Rumsfeldovy komise nepotvrzují.**

Souběžně byla v roce 1997 vytvořena nezisková vzdělávací organizace nazvaná **Projekt nového amerického století** (PNAC, Project for the New American Century). Mezi signatáři zakládací listiny PNAC byli všichni tři autoři dokumentu DPG, Řízení obranného plánování, tedy Libby, Wolfowitz a Khalilzad. Nově vzniklá organizace si vytkla za cíl prosazovat globální vůdcovství USA.

Jedná se o výsostně neokonzervativní projekt, jehož předsedou je William Kristol a prezidentem Gary Schmitt, přičemž mezi řediteli je Robert Kagan, Bruce Jackson, Mark Gerson a Randy Scheunemann. V září 2000 PNAC publikoval knihu **Znovuvýstavba americké obrany: strategie, síly a zdroje pro nové století**, která obsahovala zásadní doporučení pro nového prezidenta. Je přirozené, že vycházela z DPG roku 1992. Na formování Bushovy strategie se ovšem podílela i jiná pracoviště, např. **Center for Security Policy** a **National Institute for Public Policy**.

Strategie národní bezpečnosti Spojených států amerických, kterou americký prezident George Bush ml. podepsal v září 2002 a v upravené podobě roku 2006, přijala zásadní ideová východiska autorů DPG. **Je vyznáním unilateralismu**, manifestací odhodlání USA postupovat v mezinárodních vztazích při prosazování svých zájmů samostatně. Píše se v ní, že „ve jménu zdravého rozumu a sebeobrany“ budou Spojené státy „identifikovat a ničit hrozby dříve než dosáhnou našich hranic. I když Spojené státy budou neustále usilovat o získání podpory mezinárodního společenství, nebudeme váhat jednat samostatně, když to bude nutné“.

Přestože se citovaná pasáž z doktríny Bushe ml. týká boje proti terorismu, vyjadřuje jasně postoj nejen ve chvíli intervence do Iráku, ale i k **budování Národní protiraketové obrany USA**. **Tento systém protiraketové obrany Spojených států je budován:**

- jako součást předsunuté obrany Spojených států;
- jako globální systém jádra kolem Euroasie;
- jako projev unilateralní politiky, která **nebere ohled na názory spojenců a partnerů** – což je patrné z vypovězení Smlouvy o omezení systémů protiraketové obrany (**ABM Treaty**) v roce 2001.
- **Součástí této unilateralní politiky má být i americká vojenská základna v České republice**. Tato politika může ale existovat v celé řadě technických variant, z nichž ne každá vyžaduje radar v Brdech. V posledních měsících se ve Spojených státech intenzivně diskutují argumenty **Zprávy nezávislé pracovní skupiny o protiraketové obraně, kosmických vztazích a 21. století**. Podle ní má nejefektivnější systém globální kosmické obrany podobu tisíce družic-zabijáků. Ty by měly být schopny ničit nepřátelské rakety odpálené z kteréhokoliv státu, a to ve všech jejich fázích letu. To by zároveň umožnilo, že by pozemní základny USA „neměly být rozšiřovány za v současné době rozvinutou linii na Aljašce a v Kalifornii“ (s. 114).

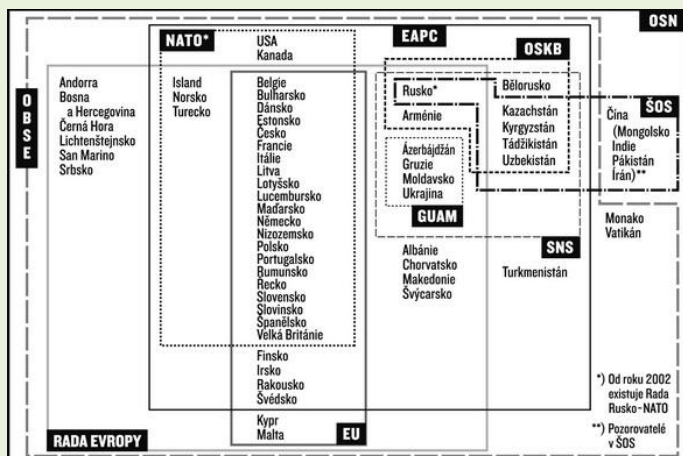

* * *

Radar v Česku má charakter předsunuté obrany, nikoliv však pouze horizontální, ale také vertikální. Jako vojenská základna představuje posun pozemní vojenské hranice Spojených států směrem k srdci

Eurasie. Jako součást Národní protiraketové obrany USA je prvkem „vysoké hranice“, tedy příprav na válku v kosmu.

Bezpečnostní architektura Evropy

OBSE - Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě; EU - Evropská unie; EAPC - Euroatlantická rada partnerství; SŠS - Šanghajská organizace spolupráce; OSKB - Organizace Smlouvy o kolektivní bezpečnosti; NATO - Organizace severoatlantické smlouvy; SNS - Společenství nezávislých států; GUAM - Organizace pro demokracii a ekonomický rozvoj

Pramen: *Mezinárodní politika*. Praha: *Ekopress*, 2007, s. 215.
Poznámka: Plné začlenění Albánie a Chorvatska do NATO se očekává v průběhu roku 2009.

Jak ukazuje citovaná *Zpráva nezávislé komise*, při důrazu na rozhodující význam „vysoké hranice“, není základem v Česku nutná. Co ale není zpochybnováno, je příprava na kosmické války. Není náhodou, že náměstek

ministryně zahraniční USA odmítl společný rusko-čínský návrh Smlouvy o zabránění umístění zbraní v kosmu, hrozby či užití síly proti kosmickým objektům (PPWT, *Treaty on the Prevention of the Placement of Weapons in Outer Space, the Threat or Use of Force Against Outer Space Objects*), a to hned na konferenci OSN o dozbrojení, kde byl tento návrh letos v únoru předložen.

Tento svět rozhodně není nejlepším z možných světů. A je to zároveň podivný svět. Jak ukazuje schéma bezpečnostní architektury Evropy, působí i na tomto malém subkontinentu deset bezpečnostních organizací. Když se ale počátkem letošního roku objevil problém v podobě rozbíjení územní celistvosti Srbska, žádná z nich není schopna přijmout zásadní rozhodnutí reagující na nově vzniklou situaci. Ani pro, ani proti.

Změnit novou situaci nelze, protože odštěpení Kosova podporují Spojené státy, hegemon v současném světovém politickém systému. Ovšem i v americké politické elitě existují odlišné názory na tento problém. Což platí také o funkčnosti Národní protiraketové obrany USA. Není náhoda, že Zbigniew Brzezinski, jedna z vůdčích postav Trilaterální komise, dnes působí v okolí Baracka Obamy, který usiluje o prezidentskou kandidaturu za Demokratickou stranu.

Zápas unilateralismů a multilateralistů ve Spojených státech rozhodně neskončil. A zdá se, že **problém radaru v Brdech není ani tak otázkou vnějšího ohrožení Spojených států, jako ideových, politických a finančních bojů uvnitř této země.**

Profesor PhDr. Oskar Krejčí, CSc. (1948)

je prorektorem *Vysoké školy mezinárodních a veřejných vztahů Praha*, vědeckým pracovníkem *Ústavu politických věd SAV* v Bratislavě a učí na *Fakultě politických věd a mezinárodních vztahů UMB* v Banské Bystrici. Publikoval sedmáct vědeckých knih a přibližně tisíc nejrůznějších studií a článků. Byl poradcem dvou předsedů československé federální vlády.

Pro studijní potřeby svých členů a dalších zájemců vydalo sdružení *Res publica, sdružení pro informace* (IČO: 65996321) v dubnu 2008 ve spolupráci s *Vysokou školou mezinárodních a veřejných vztahů Praha*.
© Res publica, sdružení pro informace a autor, přetisk jen se souhlasem.

Citace jsou možné s uvedením autora a vydavatele.

Za obsah materiálu ručí autor.

Kontakt: ✉ publica@publica.cz ☎ 608501792